

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАНЬ У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ім. В.М. Корецького; відп. ред. Ю.І. Римаренко. – К.: Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.

6. Причепий Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. *Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів*. – К.: Академвидав, 2005. – 592 с.

7. Римаренко Ю.І., Вівчарик М.М., Картунов О.В. та ін. *Етнос. Нація. Держава: Україна в контексті світового етнодержавницького досвіду*. /За заг. ред. Ю.І. Римаренка. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 516 с.

8. Римаренко Ю.І., Картунов О.В., Мироненко О.М. та ін. *Основи етнодержавознавства. Підручник/За ред. Ю.І. Римаренка*. – К.: Либідь, 1997. – 656 с.

Тетяна Білан, кандидат філософських наук, доцент
кафедри культурології та українознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАНЬ У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті розкриваються складові інтеграції у художньо-мистецькій освіті, аналізується світоглядно-виховна модель мистецької освіти та розкриваються особливості опанування мистецькими цінностями з позицій інтеграції знань.

Постановка проблеми. В сучасній культурі проблема людини розглядається через призму загальноетичних цінностей, орієнтованих на самобутність кожної особистості, а критично-креативна парадигма освіти потребує високої професійної компетентності вчителя, його готовності до педагогічного співробітництва і співтворчості зі своїми учнями. Мистецтво уможливлює виділити “феномени” з “ноуменної” дійсності, а в контексті твору мистецтва, де предметом є людина і дійсність, які інтерпретуються через систему художніх образів, варто виявити синтез усіх видів мистецтва.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Чимало вчених аналізують предмет мистецтва, художній образ, зміст і форму, характеризують видову специфіку мистецтва, розкривають творчий потенціал естетичного виховання (Л. Левчук, О. Оніщенко, Л. Матвеева); чинники детермінації художнього мислення аналізує О. Поліщук; діалектику художнього сприйняття висвітлює О. Рудницька. Інтегративний підхід в освіті досліджується багатьма сучасними вченими (Н. Бібік, О. Савченко, В. Гузєєв, Я. Данилюк, В. Ільченко), зокрема в художньо-естетичній галузі (О. Щолокова, Л. Масол, Н. Кондрацька, В. Тименко, Г. Шевченко, Б. Юсов, Л. Савенкова).

Метою статті є з'ясування аспектів дидактичної інтеграції, здатної змінювати якісні параметри змісту освіти, детермінувати появу нового знання.

Виклад основного матеріалу. Визначальними чинниками розв'язання проблеми розвитку цивілізації є культура, наука й освіта та застосування новітніх технологій. Адже від рівня інтелектуалізації і гуманізації виховання багато в чому залежатиме майбутнє людства, зокрема культурологічної парадигми підготовки молоді – суб'єкта громадського життя – до вступу в майбутню дорослу діяльність [5, 3]. Відродження нашої духовності, повернення вічних культурних цінностей, національних традицій є метою українського духовного відродження, у здійсненні якої чимала роль належить мистецтву. І саме тому в контексті художньо-мистецької освіти ми маємо опанувати матеріал за інтегративною технологією, де учень, студент асоціативно запам'ятовує навчальну інформацію, яка є основою для створення певних асоціацій. Адже семіотична неоднорідність художньої інформації (Ю. Лотман) розвиває інтегративні механізми для умовно-адекватних перекладів з мови одного мистецтва на мову іншого, і відбувається, на думку Я. Данилюка, “креолізація мов”. Наприклад, особливо важливо для розуміння театрального мистецтва “досліджувати образотворче мистецтво, орнамент, історію костюма, побуту та звичаїв, інші види мистецтв, зокрема музику, яка фіксує ритми часу. Відомо, що саме в архітектурі та ужитковому мистецтві стилеві принципи постають у своєму чистому вигляді, з невидимої реальності семантичного виміру набувають ефекту фізичної

присутності, предметно вибудовуючи соціальний простір, акумулюючи та програмуєчи реальність. Соціальна, національна та культурна ідентичність проявляється у цих видах людської творчості наочно [4, 15].

Мистецтво як форма суспільної свідомості є виразником характерних особливостей життя нації. У мистецтві зберігаються традиції національної культури, одночасно апелюючи до традиції національної культури. Мова мистецтва, залишаючись у “межах потенційних можливостей, живлячись життєдайною силою національних традицій та духовних глибин конкретної історії, знаходячи реальність пластичних та змістовних форм, відразу стає надбанням загальнонаціональної культури” [1, 148]. З поняттям духовності співвідноситься світоглядна позиція, яка детермінує культурний спосіб життя, констатує сутність культури як сферу загальнолюдських цінностей і в такий спосіб виступає критерієм справжнього людського поступу. Стає очевидним, що необхідно формувати в освітньому процесі гуманістичний світогляд, розвивати такі якості свідомості й діяльності людини, які акумулюють у собі знання та розуміння духовних ідеалів.

Література як вид мистецтва завжди є невід’ємною частиною духовного самотворення нації, адже в ній узагальнюється досвід національних надбань, втілюються моральні якості народу та його духовні ідеали. Саме тому література (художня творчість) спрямована на виявлення сутності української спільноти, спрямована на розв’язання проблеми забезпечення внутрішніх культуротворчих можливостей, здатних вивести українську націю на європейський рівень буття. Художню творчість варто розглядати через призму розуміння літератури як своєрідної нетеоретичної форми філософування, у якій провідною постає проблема людського буття, і саме художній світогляд є своєрідною формою емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього буття, що “фокусує смисложиттєві установки та орієнтири людини, виражені у творах мистецтва” [3, 57]. Літературі як виду мистецтва властива висока “чутливість” до всього, що відбувається навколо, до історичних зрушень, актуальних подій сьогодення чи минулого. Дослідження проблеми національної ідентичності в творчості українських письменників, обумовленість її традиціями української духовності потребує глибокого проникнення в “реальні” (М. Бубер) проблеми української культури. Національні письменники діють не тільки в сфері образно-художньої творчості, а й в науково-логічній, виводячи не лише загальні лінії історичного процесу, але й виробляючи розуміння кон-

кретної специфіки національно-ментальних особливостей. Це зумовлено тим, що духовне життя українського народу протягом століть було обмежене і контрольоване тими державними системами, до складу яких входила Україна, і не набуло самостійного вираження в науковій літературі. Адже українську історіографію, етнографію, педагогіку репрезентують чимало діячів української літератури. Характеризуючи загальнолюдські аспекти через призму художніх творів, варто конкретизувати цю проблему на рівні національної ідентичності та виявляти в текстах обґрунтування основних рис українського менталітету. Однією з важливих ментальних рис народу є його уявлення про цінність людини як особистості, і саме тому в контексті аналізу художніх творів є необхідним осмислення світоглядної національної ментальності шляхом аналізу творчої спадщини діячів української культури.

Особлива активізація свідомості засобами мистецтва зумовлюється тим, що витвір мистецтва (музичного, театрального) відтворює дійсність, оцінює зображуване, прагнучи виявити його сутність. Така передача цінності буття не тільки збагачує реципієнта життєвим досвідом, а й спонукає його до ціннісного переживання, яке становить важливу складову світоглядної позиції. Так, наприклад, театр як один із найдавніших видів мистецтва, в якому образне втілення дійсності відбувається у процесі сценічної постановки, під час гри акторів перед глядачами, відображає дійсність образно, художньо опановує світ у формах драматичної дії. Сценічне мистецтво висловлюється як у просторі, так і в часі, і театр зв’язаний ще з безліччю видів мистецтва – архітектурою, живописом, скульптурою, музикою, піснею, танцем, а однією з особливостей театрального мистецтва є характер його чуттєвого сприйняття. Історію українського театру Іван Франко розглядає як складову частину культури українського народу. Він аналізує розвиток національного театру у контексті театрального процесу в країнах Заходу і Сходу, звертається до наукових пошуків російських, польських, австрійських, німецьких, французьких та інших вчених. Спираючись на досвід, нагромаджений наукою про театр, Іван Франко у працях “Русько-український театр” (1894), і “Українсько-руська література” уперше подав наукову періодизацію театру в Україні. Призначення театру, вважав І. Франко, бути “школою життя”, “підоймою поступу і просвіти”, виховувати народ у демократичному і гуманістичному дусі. Наукові розвідки Івана Франка з питань театрознавства й теорії драми з’являються у той час, коли історія театру

не була відокремлена від історії літератури. Тепер загальнови́знано, що театрознавство почало формуватися у загальних рисах після виходу праці німецького вченого Макса Германа “Дослідження з історії німецького театру Середньовіччя і Відродження” (Берлін, 1914). Тут уперше розроблено принципи дослідження театру як мистецтва, розмежовано історію театру від історії драми, сценографія, акторська гра, режисура, глядач – розглядаються самостійними елементами театрального мистецтва, які діють за своїми законами, стверджується, що окремим творчим актом театрального мистецтва є спектакль – цілісна, завершена вистава. Під впливом перегляду театральної вистави безпосередні почуття переходять в естетичні, етичні уявлення суб’єкта як ціннісний “акт осягнення світу та самопізнання власної ідеальної сутності” [3, 58]. Таким чином, актори зі своїми репліками, роздумами ніби входять у наше “Я”, і ми відчуваємо весь світ у собі й себе в ньому, відбувається тотожність внутрішнього і зовнішнього – саме це і впливає на формування світогляду особистості. Відомий знавець театральної семіотики Еріка Фішер-Ліхтер зазначає: “Ми повинні визнати, що театр не лише засіб трансляції п’єси та її теми. Театр виражає суспільство, у якому існує, через усі наявні культурні системи: живопис, музику, костюм, пластику, жестикуляцію, мову, архітектуру, коментарі і таке інше. Всі ці системи утворюють інтегральну частину культури в цілому, стають внеском до її норм і правил, виражають її знаки і значення. У широкому розумінні, театр залежить від особливостей функціонування і розвитку культурних систем, які він використовує” [6, 19 – 20].

Висновки. Таким, чином, література (художня творчість), театр є складовою частиною сис-

теми “символічних форм”, які здатні виконувати специфічну функцію за умови підтримки іншими мистецтвами, що разом здійснюють завдання духовного синтезу, дають змогу сформувати світоглядну культуру. Все це допомагає здійснити духовно-світоглядну інтеграцію, що відбувається на основі спільного для всіх видів мистецтв тематизму, пов’язаного з відображенням у мистецтві різних аспектів життя та естетико-мистецтвознавчу інтеграцію, що здійснюється на основі введення споріднених для різних видів мистецтв понять і категорій – естетичних, художньо-мовних, жанрових та стилєвих.

1. Левчук Л. Т., Оніщенко О. І. *Основи естетики*: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Вища школа, 2006. – 271 с.
2. Поліщук О. П. *Художнє мислення: естетико-культурологічний дискурс: монографія*. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2007. – 208 с.
3. Рудницька О. П. *Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
4. Чечель Н. П. *Повертаючи стиль: філософсько-антропологічний дискурс української видовищної і драматичної культури від початків до XVIII ст.* – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. – 240 с.
5. Шейко В. М., Богуцький Ю. П. *Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI ст.)*. Монографія. – К.: Генеза, 2005. – 592 с.
6. Fischer-Lichte Erika. *Theatre and the Civilizing Process // Interpreting the Theatrical Past: Essays in the Historiography of Performance*. – Iowa City: University of Iowa Press, 1989. – P. 19 – 20.

[illegible]

● ● “Любов – це не просто солоденьке слово, але праця і сльози. В світі не вистачає 3-х мільйонів лікарів, то ж станьте лікарями. Більше мільярда людей – не освічені, то ж станьте вчителями.

Станьте працівниками в будь-якій галузі. Протестуйте, але для того, щоб творити. Творіть щастя інших людей.

Правдива любов бачить відродження Христового лика на обличчі страждучого, бідного, гонимого. Дуже довго люди жили один біля другого, не цікавячись одне одним. Тепер ми маємо навчитися жити один для другого. Адже єдина істина – любити один одного”.

Рауль Фольро

християнський письменник “Ліги боротьби з хворобою, голодом та бідністю”, – 30 разів об’їхав цілий світ, закликаючи різні народи об’єднатися в ім’я милосердя та співчуття

V V V V V V V V V V V V V V V V V